

**Рекомендації до дій різними зацікавленими сторонами у сферах
Енергоефективності, ВДЕ та Адаптації до змін клімату, які допоможуть органам
місцевого самоврядування швидше досягати прогресу у цих сферах.**

ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ І CO₂

Держава (ВРУ, Міносвіти, Уряд) мають робити таке: Закон про політику ОМС щодо CO₂ і ЕЕФ, розпорядження КМУ по енергоменеджменту яке є, наприклад, щось таке має бути і по викидам.

Міносвіти мають розробити шкільні програми з ЕЕФ, курси чи факультативи по підготовці людей які зможуть займатися скороченням викидів, доступ до інформації про поточні викиди і поширення цієї інфо.

ГО: просвітництво, контроль ОМС щодо викидів, співпраця над спільними проектами.

Бізнес: приймати активну участь в питання ЕЕФ і скорочення викидів, впроваджувати технології, рекламувати їх, створювати запит в ОМС на скорочення викидів, публічно-приватне партнерство, енергосервісні контракти.

Дослідження про вплив викидів на здоров'я людей.

Хтось має обіцяти гроші на скорочення викидів, в тому числі якийсь особистий інтерес як в політиків.

ВДЕ

- Доступ до земель для встановлення ВДЕ
- Зрозумілий алгоритм по впровадженню ВДЕ в ОМС.
- Залучати експертів (МТД, консалтинг міжнародних організацій) для допомоги розробки по ВДЕ.
 - Мінприроди, Мінрегіон, Міненерго, ДАЕЕ. . – сформувати базу експертів, які могли б консультувати громади по усім темам щодо ВДЕ. Потрібне експертне середовище чи база де можна шукати експертів. Простий список експертів до яких можна звертатися з технічними запитами щодо впровадження різних технологій. Мінрегіон ніби зараз працює над такою базою щодо енергетичної сертифікації будівель, така ж ситуація має бути і по ВДЕ.
- Створення муніципальної статистики де буде вся інформація для обґрунтування рішень в сфері ВДЕ. Немає статистики про споживання палива транспортом, експорт біопалива і вирощування біопалива.
- ОМС приймають рішення щодо використання біопалива в комунальному транспорті
- Розробка енергетичних балансів громад. В громаді яка лише починає робити енергоменеджмент практично немає з чого починати бо немає цифр для розробки балансу. Потрібен якийсь час щоб набрати статистики для виконання. Якщо ставити собі за завдання розвивати ВДЕ то має бути набір по муніципальній статистики.
- Доступ до баз даних (про усю інформацію яка є станом на зараз) на державному рівні, аналітика на рівні регіональному, базовому місцевому (Мінприроди і ОДА можуть забезпечити).
- Підвищувати інституційну спроможність міст щоб вони вміли користуватися даними, доступ до яких надає держава чи інші джерела.
- !!!!! в Україні немає достовірної статистики щодо населення, немає демографії. Демографія це взагалі базовий показник для будь-якого довготермінового планування.

- Законодавство щоб зобов'язати власників даних щодо енергоресурсів ділитися ними з ОМС.
- Держстат до 2012 році надавав інформацію в розрізі міст а тепер почали давати лише в розрізі регіонів (по області).
- ДБН при забудові мали б враховувати ВДЕ. Частку громадської забудови робити з ВДЕ, не ясно чи можливо це для житлової забудови. Але для громадських будівель (комерційних чи не-комерційних) це можна спробувати робити. Це було б кейси і іншим відтворювати заходи а також підтримка промисловості.
- Державне стимулювання ВДЕ через ЗТ.
- Сформулювати модульні показники ефективності, KPI, заходи для зменшення впливу на клімат і заходи з адаптації. Рамкові рекомендації для ОМС, KPI і так далі запропонований Мінприроди/кимось Але в співпраці з громадами. Щоб на ці індикатори могли орієнтуватися ОМС. Індикатори мають бути уніфікованими для України, для сходу і заходу тощо. «Модульний перелік заходів» однаковий для усіх громад.
- Запровадження довгострокового планування на рівні держави в сфері Адаптації і ВДЕ.
- Просвіта і освіта в сфері ВДЕ.
- Спрощення процедури доступу до ЗТ і мережі.

АДАПТАЦІЯ

- Науково-дослідна робота щодо оцінки вразливості і як вона виконується.
- Якимось чином стимулювати ОМС застосовувати цю методику, наприклад не давати грошей з ДФРР без проведення оцінки вразливості.
- Інвентаризація зелених насаджень (якої немає взагалі), це не коштовна річ. Її не здійснюють через суб'єктивні (не хочуть, розумію що це ускладнить їм життя) і об'єктивні фактори. Знову ж: заборонити видалення зелених насаджень без інвентаризації, щоб ОМС не мали права приймати рішення без інвентаризації. *Для прикладу в 2014 році так зробили щодо містобудівної документації.* Також результати інвентаризації має бути доступна онлайн, подумати над формою представлення щоб не перевантажувати інформацією.
- Стимулювати збільшення кількості зелених насаджень.
- Відновлення гідрологічного режиму річок.
- Створення дієвої екологічної поліції, але мабуть не на першому етапі. Спочатку треба створити можливості виконувати, а лише потім карати.
- Запровадження адаптаційних принципів під час прийняття управлінських рішень. Має бути внутрішня політична воля щоб це відбувалося через призму адаптації до змін клімату. Задекларувати рішенням ради (незворотнє рішення) щоб критерій адаптації додати до прийняття рішень.
- Повторне використання стічних та зливових води - на прикладі кожної окремої будівлі. Води з рукомийників для зливів в унітазах і так далі. Імплементуємо в себе.
- Просвітницька робота. Червоною лінією через усю діяльність. Ігрофікація і будь-які інші винагороди для дітей.
- Утримання зливових вод у штучних водоймах, яка б живила ґрунт і зелені насадження в місті. Це можна робити на рівні ОМС, навіть не варто це зарегульовувати на державному рівні.
- Спостереження і кореляція даних щодо захворюваності у зв'язку зі зміною клімату і умовами проживання в місті. І знову ж муніципальна статистика - це питання у всіх сферах.
- Вертикальне озеленення і зелені дахи.
- Кондиціонування будівель завдяки відбору прохолоди з ґрунту. Вентиляція і повітрообмін в навчальних закладах.
- Моніторинг якості повітря і якості води.

- Національна система моніторингу якості повітря.
- Моніторинг якості і стану ґрунтів.
- Дослідження заходів з адаптації в сільському господарстві.
- Розробка методології біорізноманіття для адаптації.
- Неконтрольоване буріння скважин для води що призводить до обміління криниць і зниження рівня води. Всі буріння мали б погоджуватися на рівні обласної ради із спеціальним водокористуванням але зараз цього немає.
- ТАК САМО ВЕЛИКА ПРОБЛЕМА З БРАКОМ ДАНИХ. *З іншої сторони на рівні ОТГ вони і без статистики можуть бачити ці ризики, але чи вони враховують їх в роботі.*
- Підтримка в розробці стратегій з адаптації.
- Міський водоканал має контролювати якість води, мати свою міні-лабораторію і так далі. *Але ж водоканал це заангажований орган, який має сам себе контролювати – це конфлікт інтересів.*

